

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Φιλελληνισμός είναι ένα καθαρά ευρωπαϊκό πολιτιστικό κίνημα το οποίο, στις αρχές του 19ου αιώνα, απέκτησε και πολιτική συνιστώσα.

Εξ αρχής είχε διάσταση ουμανιστική, αφού έχει τις ρίζες του στην ανακάλυψη του κόσμου της κλασικής αρχαιότητας κατά την Αναγέννηση και κορυφώθηκε στα τέλη του 18ου αιώνα στις κλασικές σπουδές, τη λογοτεχνία, την τέχνη και την αρχιτεκτονική. Τον 19ο αιώνα οι αναφορές στην κλασική αρχαιότητα λαμβάνουν ρομαντική διάσταση και προσδίδουν στο κίνημα συντηρητικό χαρακτήρα. Ο περιηγητισμός, που ήκμασε κατά το 18ο αλλά και το 19ο αιώνα, είναι μία επί μέρους έκφραση αυτής της διάστασης. Επί μέρους έκφρασή της είναι επίσης η “ελληνική” θεματολογία στις εικαστικές και παραστατικές τέχνες και τη μουσική.

Η ηθική και πολιτική διάσταση του Φιλελληνισμού, ωστόσο, συνδέεται με τις αρχές της ελευθερίας και της ισότητας και με τα απελευθερωτικά κινήματα των αρχών του 19ου αιώνα. Συμπίπτει χρονικά και συνδέεται άμεσα με την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης και της συγκρότησης του Ελληνικού κράτους. Η συγκυρία της Ελληνικής Επανάστασης έδωσε διέξοδο στα οράματα του ευρωπαϊκού φιλελευθερισμού την περίοδο της καταπίεσής τους από τα ανελεύθερα καθεστώτα που δέσποσαν στη Δυτική Ευρώπη μετά την ήττα του Ναπολέοντα. Η εικόνα που διαμορφώνεται στο δυτικό κόσμο για τους αγωνιζόμενους για την ελευθερία τους Έλληνες ενάντια στην κραταιά Οθωμανική Αυτοκρατορία και την τουρκική βαρβαρότητα συγκινεί τόσο την κοινή γνώμη στις χώρες της Δυτικής και της Ανατολικής Ευρώπης, αλλά και τους πολιτικούς των αντιπροσωπευτικών πολιτειών. Δημιουργείται ένα κλίμα πολιτικής συμπάθειας προς την Ελληνική Επανάσταση που λαμβάνει πρακτική μορφή με τις πολιτικές πρωτοβουλίες των Φιλελληνικών Κομιτάτων και των κυβερνήσεων κυρίως της Αγγλίας και της Γαλλίας.

Διαμορφώνονται συνεπώς δύο εκφάνσεις του Φιλελληνισμού: η μία είναι η εικόνα του Δυτικού κόσμου για τους Έλληνες, μια φανταστική εικόνα για τη θέση τους στην αρχαιότητα και στο σύγχρονο κόσμο. Η άλλη είναι

η συμμετοχική διάσταση, που ενεργοποιεί πολίτες της Ευρώπης να διαμορφώσουν τη σύγχρονη πολιτική πραγματικότητα με ποικίλα μέσα.

Στο πλαίσιο αυτών των κατευθύνσεων, στο ειδικό αφιέρωμα του δεύτερου τόμου του περιοδικού *Νεοελληνικά Ιστορικά* καταβλήθηκε προσπάθεια να καλυφθούν οι σημαντικότερες πτυχές του πολυδιάστατου αυτού φαινομένου:

Στα τέσσερα άρθρα του αφιερώματος διερευνώνται όψεις του φιλελληνικού κινήματος στη Δυτική Ευρώπη την περίοδο ακμής του φαινομένου, που συνδέεται με την Ελληνική Επανάσταση, αφενός στο ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο, αφετέρου στο ειδικότερο πλαίσιο του πολιτικού κινήματος. Το άρθρο της Μαργαρίτας Μηλιώρη μελετά το ποιητικό έργο του Λόρδου Byron, ενός από τους επιφανέστερους εκπροσώπους του κινήματος. Εξετάζει τη θέση του, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, μέσα στο βρετανικό πολιτικό και ιδεολογικό πλαίσιο της δεκαετίας του 1820, και ειδικότερα την επεξεργασία της έννοιας του φιλελληνισμού στο έργο του *Don Juan*. Ο Κωνσταντίνος Σβολόπουλος εξετάζει την φιλελληνική κίνηση που άνθισε στο Στρασβούργο και τις επαρχίες του Ρήνου στο πλαίσιο του γενικότερου ευρωπαϊκού φιλελληνικού κινήματος. Η Φανή Μαρία Τσιγκάκου αναδεικνύει στο άρθρο της την Ελληνική Επανάσταση ως πηγή έμπνευσης Ευρωπαίων εικαστικών καλλιτεχνών και εξετάζει τη θεματολογία των έργων τόσο στην υψηλή τέχνη, όσο και στην τέχνη της καθημερινότητας. Τέλος, η Φωτεινή Ασημακοπούλου και ο Κ. Χατζής βιογραφούν τον Γάλλο Φιλέλληνα Henri Auguste Dutrône και εξετάζουν τη συμβολή του στη συγκρότηση του Ελληνικού κράτους και την εν γένει φιλελληνική του δράση στο πλαίσιο της συνολικής του παρουσίας στα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα της εποχής.

Μέσα από τις μελέτες αυτές προβάλλεται η διττή φυσιογνωμία του ρομαντικού φιλελληνισμού της δεκαετίας του 1820 με πηγές έμπνευσης και αναφορές αφ' ενός στην κλασική αρχαιότητα και αφ' ετέρου στην άλλοτε ηρωική και άλλοτε τραγική όψη της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας.

ΕΛΕΝΗ ΓΑΡΔΙΚΑ-ΚΑΤΣΙΑΔΑΚΗ